

Utgångspunkter för lokala överenskommelser om nyanländas etablering

Framtagen i samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, länsstyrelserna, Migrationsverket samt Sveriges Kommuner och Landsting.

Innehåll

Förord.....	4
Kapitel 1. Mottagning.....	5
Kapitel 2. Etableringsaktiviter.....	8
Kapitel 3. Försörjning.....	10
Kapitel 4. Övrigt.....	12
Bilaga.....	14
Referensförteckning.....	15

Förord

Regeringens uppdrag till myndigheterna

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och länsstyrelserna har fått i uppdrag av regeringen att, i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), utveckla och förbättra samverkan och samordning i etableringsprocessen för nyanlända. I detta arbete ska myndigheterna särskilt beakta samverkan och samordning på lokal nivå.

Mot bakgrund av regeringsuppdraget har myndigheterna och SKL tagit fram ett metodstöd för upprättandet av lokala överenskommelser om nyanländas etablering.

Syftet med detta metodstöd

Metodstödet ska vägleda de lokala parterna i arbetet med att ta fram lokala överenskommelser. Metodstödet tar upp områden som samverkande parter bör beakta vid upprättandet av en överenskommelse.

Metodstödet disposition

Metodstödet är uppdelat i olika områden. För varje område finns fakta och rekommendationer från myndigheterna och SKL.

Fakta är baserade på lagar, förordningar, propositioner och styrande dokument. Det är en grund för de rekommendationer som myndigheterna och SKL lämnar i metodstödet. Fakta ska inte ses som fullständiga beskrivningar av regelverk.

Rekommendationerna är formulerade ”bör”. Där myndigheterna och SKL använder ”bör” finns en samsyn kring hur myndigheter, kommuner och andra aktörer bör agera lokalt.

Syftet med en lokal överenskommelse

En lokal överenskommelse ska i första hand tydliggöra uppdrag, ansvarsfördelning, roller och rutiner mellan Arbetsförmedlingen och kommuner samt andra myndigheter och organisationer såsom landsting/regioner, Försäkringskassan, Migrationsverket och hur samverkan kan ske med idéburna organisationer.

I andra hand är en överenskommelse ett strategiskt dokument för hur samverkan kan utvecklas. Det kan till exempel handla om mål och visioner för det lokala arbetet och utvecklad samverkan kring andra målgrupper.

Avgränsning för metodstödet

Detta metodstöd är avgränsat till att omfatta nyanlända som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

En lokal överenskommelse kan också omfatta andra nyanlända än de som omfattas av lagen om etableringsinsatser. Det står lokala parter fritt att utöka omfattningen av överenskommelsen till alla nyanlända, såsom andra anhöriga, barn och äldre.

Olika parters roll när det gäller att ta fram lokala överenskommelser

Arbetsförmedlingen ska vara stödjande och pådrivande i förhållande till andra berörda parter i arbetet med nyanländas etablering. Det innebär att Arbetsförmedlingen ska vara sammankallande och ta initiativ till att en lokal överenskommelse upprättas. Arbetsförmedlingen ansvarar också för uppföljning och revidering av överenskommelsen tillsammans med övriga parter som ingår i den.

Kommunen bör säkerställa att relevanta verksamheter/förvaltningar ingår i arbetet med att ta fram en överenskommelse. Det gäller till exempel flyktingmottagningen, socialtjänsten inklusive ekonomiskt bistånd, sfi, vuxenutbildningen, samhällsorienteringen, skolan och barnomsorgen.

Länsstyrelserna ska främja och stödja regional samverkan. I det ingår att ha en konsultativ roll i arbetet med lokala överenskommelser. Länsstyrelserna ska säkerställa kopplingen till förekommande regionala program- och strategidokument som rör integration.

Andra viktiga aktörer i arbetet med lokala överenskommelser är landstingen/regionerna, Försäkringskassan och Migrationsverket. Regeringen har träffat en överenskommelse med Idéburna organisationer och Sveriges Kommuner och Landsting. Överenskommelsen som är en ömsesidig avsiktsförklaring kan användas som vägledning i samverkan inom integrationsområdet med idéburna organisationer¹.

En blankett med exempel på hur en lokal överenskommelse kan utformas har tagits fram. Blanketten finns som separat bilaga till metodstöd.

Uppföljning och revidering av metodstödet

Myndigheterna och SKL kommer löpande att följa upp och revidera metodstödet.

KAPITEL 1.

Mottagning

Under asyltiden

Fakta

Migrationsverket har i uppdrag att genomföra en kartläggning av de asylsökandes utbildnings- och yrkesbakgrund². Migrationsverket ska i lämplig omfattning erbjuda asylsökande sysselsättning, exempelvis i form av svenskundervisning³.

Arbetsförmedlingen får i samband med uppehållstillstånd information om vilka aktiviteter den asylsökande genomfört.

Migrationsverket erbjuder de vuxna asylsökande som väntar på beslut om uppehållstillstånd en introduktion med information om asylsökandes rättigheter och skyldigheter samt information om det svenska samhället.

✓ Rekommendationer

- Arbetsförmedlingen bör medverka vid introduktionstillfällena och informera asylsökande om etableringsuppdraget och Arbetsförmedlingens arbete med bosättning. Om Arbetsförmedlingen inte har möjlighet att medverka vid introduktionstillfällena kan Migrationsverket använda det informationsmaterial som Arbetsförmedlingen har tagit fram.
- Migrationsverket och Arbetsförmedlingen bör på de orter som berörs lokalt komma överens om rutiner kring Arbetsförmedlingens medverkan i introduktionen för asylsökande.
- Migrationsverket bör hitta former för dialog och samverka med idéburna organisationer kring aktiviteter och socialt stöd för personer i anläggningsboende.

Etableringssamtal och upprättandet av etableringsplan

Fakta

Vid beslut om uppehållstillstånd

När mottagningshandläggare på Migrationsverket får kännedom om att den nyanlände beviljats uppehållstillstånd kontrollerar mottagningshandläggaren om den nyanlände tillhör målgruppen

som omfattas av lagen om etableringsinsatser ska Arbetsförmedlingen meddelas snarast möjligt. I ärenden där det finns behov av vård- eller stödinsatser till följd av sjukdom, funktionsnedsättning och dylikt kan ett flerpartssamtal initieras av Migrationsverket.

Etableringssamtal för personer boende i anläggning

För personer boende i anläggning ska Arbetsförmedlingen genomföra ett första etableringssamtal så snart som möjligt efter beviljat uppehållstillstånd. Detta samtal fokuserar på den nyanländas behov av bosättning⁴. Om personen önskar hjälp med bosättning ska ett bosättningsärende upprättas. Etableringssamtalen, som kan vara ett eller flera, omfattar utifrån villkoren för bosättning en kartläggning av individens familjesituation, hälsa, utbildningsbakgrund, arbetslivserfarenhet samt planering för studier eller arbete. Arbetsförmedlingens stöd till personer som bor på anläggning och väntar på en etableringsplan fokuseras på bosättning via bosättningssektionen och information om hur bostadsmarknaden ser ut om personen vill söka bostad på egen hand. Personer som är boende i anläggning har rätt att få en etableringsplan inom ett år efter att de första gången folkbokförde sig i en kommun.

Etableringssamtal för direktinresta, anhöriga, kvotflyktingar och personer i eget boende

För personer i anläggningsboende som flyttat till eget boende eller blivit kommunplacerade ska den mottagande arbetsförmedlingen inom en månad genomföra uppföljande etableringssamtal och upprätta etableringsplan. För kvotflyktingar och direktinresta anhöriga ska Arbetsförmedlingen upprätta etableringsplan inom två månader från inresedatum.

Innehåll etableringssamtal

Etableringssamtalen, som kan vara ett eller flera, omfattar kartläggning av individens familjesitua-

tion, hälsa, utbildningsbakgrund, arbetslivserfarenhet samt planering för studier eller arbete. Under etableringssamtalen ska Arbetsförmedlingen informera individen om etableringsersättning och tilläggförmåner.

Arbetsförmedlingen ska vid etableringssamtalet beakta individens familjesituation och hälsa så att deltagande i etablering kan möjliggöras utifrån rådande förutsättningar.

Rekommendationer

- Arbetsförmedlingen bör vid etableringssamtalet inför bosättning, informera kring förutsättningar och möjligheter att bosätta sig själv i en kommun.
- Migrationsverkets mottagningsenheter och handläggande Arbetsförmedlingskontor bör vid behov upprätta rutiner som underlättar informationsöverföring vid utskrivning från mottagningsenheten så att den enskilde individen så fort som möjligt kan skrivas in på Arbetsförmedlingen och erbjudas etableringssamtal och etableringsinsatser.

Uppehållstillståndskort

Fakta

Migrationsverket utfärdar uppehållstillståndskort (UT-kort) som krävs för att kunna folkbokföra sig hos Skatteverket. Personer som får uppehållstillstånd innan ankomst till landet får UT-kort inför inresan⁵. Vissa kvotflyktingar saknar UT-kort vid ankomst till Sverige och behöver därför omgående ansöka om detta vid någon av Migrationsverkets tillståndsenheter för att kunna folkbokföra sig och få ett personnummer.

Ersättning för kostnader som uppstår för kommunerna i samband med resa för kvotflyktingar till Migrationsverkets tillståndsenhet kan återsökas hos Migrationsverket.

Rekommendationer

Kommunen bör informera kvotflyktingar om behovet av att ansöka om UT-kort i de fall individerna saknar sådant. Vid behov bör kommunen bistå individen med transport till tillståndsenhet.

Folkbokföring, id-kort och bankkonto

Fakta

Migrationsverket ska informera om folkbokföring och personnummer i samband med att individen blir underrättad om sitt uppehållstillstånd. Arbetsförmedlingen ska informera individen vid etableringssamtalet.

Individen har ett eget ansvar att så fort som möjligt besöka Skatteverkets servicekontor för att anmäla invandring och uppvisa pass och bevis om uppehållstillstånd som grund för folkbokföring⁶.

För att få tillgång till de ersättningar och bidrag som individen kan ha rätt till krävs oftast att individen har ett bankkonto. För att kunna öppna ett bankkonto krävs att individen har en giltig legitimation.

Frågor kring folkbokföring, personnummer, id-kort och bankkonto berör både information om vad dessa innebär samt stöd för att till exempel göra ansökningar.

Rekommendationer

- Parterna bör komma överens om hur nyanlända informeras om folkbokföring med mera.
- Parterna bör komma överens om hur individen vid behov kan få stöd med att, till exempel, ansöka om ID-kort eller öppna ett bankkonto.
- Parterna kan vid behov utforma lokala rutiner med Skatteverket, banker med flera för att underlätta för individen att själv kunna klara av att göra ansökningar med mera.

Bosättning och andra bostadsfrågor

Fakta

Arbetsförmedlingen ska vid behov anvisa individer som har rätt till en etableringsplan plats för bosättning i en kommun. Ansvaret omfattar alla personer i ett hushåll⁷. Erbjudandet till individen om anvisning till bosättning gäller endast en gång. Arbetsförmedlingen kan inte anvisa individer som själva bosatt sig i en kommun till samma kommun där man är bosatt. Migrationsverket ansvarar för bosättning av kvotflyktingar och individer som inte har rätt till en etableringsplan⁸. Migrationsverket ansvarar även för bosättning av

18–19-åring som går i gymnasium och befinner sig i anläggningsboende.

Kommunen ska planera för bostadsförsörjningen i syfte att alla i kommunen ska kunna leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs⁹.

✓ Rekommendationer

- Kommunen bör informera Arbetsförmedlingen om vilka rutiner som gäller lokalt i de fall individer blir akut bostadslösa.
- Parterna bör komma överens om hur individen får information om den lokala bostadsmarknadens kösystem med mera.

Praktisk hjälp vid bosättning

Fakta

Kommunerna ansvarar för att, vid behov, se till att den nyanlände får praktisk hjälp i samband med bosättning i en kommun. I propositionen anges inte närmare vad detta ansvar innebär, förutom att kommunen vid behov ska medverka till att den nyanlände kan söka hemutrustningslån¹⁰. Det är viktigt att de nyanlända kommer på plats i boendet och etablerar sig på sin nya ort så fort som möjligt för att möjliggöra deltagande i aktiviteter. Individers behov av praktisk hjälp kan variera, bland annat beroende på om man är kvotflykting, inflyttad från anläggningsboende (ABO) eller eget boende (EBO).

✓ Rekommendationer:

Kommunen bör beskriva vad som ingår i den praktiska hjälpen och hur kommunen avser att genomföra detta uppdrag. Det kan till exempel handla om att efter anvisad bosättning i samband med mottagandet i kommunen vid behov hämta individen vid buss/flyg/tåg, visa lägenhet och ge information om tvättstuga, elavtal och hemförsäkring.

Hemutrustningslån

Fakta

Vissa nyanlända kan ansöka om hemutrustningslån från CSN för att utrusta sin bostad. För att

göra en ansökan ska den sökande vara 18 år och söka lån med hjälp av en behörig lånekontaktperson. Hjälp med att ansöka om hemutrustningslån är Migrationsverkets ansvar när det gäller personer som får en kommunplats anvisad av Migrationsverket. Även kommunen har ett ansvar att bistå individer med att ansöka om hemutrustningslån som en del i den praktiska hjälpen i samband med bosättning¹¹. Tjänstemän hos såväl kommunen, Arbetsförmedlingen och Migrationsverket kan ansöka om att bli lånekontaktperson¹².

✓ Rekommendationer

För att undvika att individer slussas mellan myndigheter bör det finnas behöriga lånekontaktpersoner hos såväl Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och kommunen.

Hälsoundersökningar

Fakta

Landstingen ska erbjuda en individ som omfattas av lagen om etableringsinsatser en hälsoundersökning om en sådan inte har genomgått innan beslut om uppehållstillstånd. Hälsoundersökningen är frivillig¹³. Migrationsverket informerar asylsökande om möjligheten till hälsoundersökning.

✓ Rekommendationer

- Landstinget bör lokalt informera Arbetsförmedlingen och kommunen om var och hur den nyanlände lämpligast anmäler sig och sina barn till en hälsoundersökning och hur rutinerna för detta ser ut.
- Arbetsförmedlingen bör vid behov informera individen om möjligheten till hälsoundersökning. Detta gäller även anhöriga som omfattas av lagen om etableringsinsatser.
- Kommunen bör informera kvotflyktingar om möjligheten till hälsoundersökning.

KAPITEL 2.

Etableringsaktiviter

Etableringsplan

Fakta

Etableringsplanen¹⁴ upprättas när den nyanlända blivit kommunmottagen, bosatt sig på egen hand i en kommun eller inom tolv månader från folkbokföringsdatum för de som fortfarande bor i anläggningsboende. Etableringsplanen ska omfatta maximalt 24 månader och minst innehålla sfi, samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet. Planen ska i normalfallet omfatta heltdagsaktiviteter motsvarande 40 timmar per vecka.

Vid utformning av etableringsplanen ska hänsyn tas till individens familjesituation och hälsa. De ska framgå av planen vem som ansvarar för respektive aktivitet. Arbetsförmedlingen ska tillsammans med individen följa upp och utvärdera insatserna i etableringsplanen.

✓ Rekommendationer

- För att individen ska kunna delta i flera aktiviteter parallellt bör parterna ta fram rutiner för hur sfi, samhällsorientering och arbetsförberedande insatser ska samordnas.
- För att säkerställa att individen får rätt insatser vid rätt tidpunkt bör parterna gemensamt identifiera vilka insatser som lokalt kan tillhandahållas.
- Parterna bör se över vilka möjligheter det finns att erbjuda praktikplatser i de egna organisationerna.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Fakta

Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter att individens rätt till sfi har inträtt¹⁵. Ett krav för att läsa sfi är att man är folkbokförd i Sverige¹⁶. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader efter folkbokföringsdatum¹⁷. Varje kommun ska aktivt verka för att en individ som omfattas av lagen om etableringsinsatser kan påbörja sfi inom en månad från det att den nyanlände har anmält

sig till utbildningen hos kommunen¹⁸.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildningen och för att motivera dem att delta i utbildningen¹⁹. Sfi ska kunna kombineras med förvärvsarbete, arbetslivsorientering, validering, praktik eller annan utbildning²⁰. Sfi-utbildning ska bedrivas kontinuerligt under hela året²¹. För varje elev ska det finnas en individuell studieplan²².

Regeringen avser att, från 2014-07-01, ersätta kommuner för utbildning i svenska för invandrare (sfi) till de nyanlända som fått uppehållstillstånd och finns i Migrationsverkets anläggningsboenden.

✓ Rekommendationer

- Parterna bör samverka kring att tydliggöra behoven och förutsättningarna för sfi-undervisningen. Det kan till exempel gälla kursstarter, schemaläggning, behov av flexibilitet och koordinering av individuella studieplaner och etableringsplaner.
- Parterna bör diskutera hur man bäst kommunicerar eventuella förändringar i individens studie-/ etableringsplan som kan påverka förutsättningarna för pågående studier eller aktiviteter.
- Migrationsverket och kommunerna bör lokalt diskutera hur man når och erbjuder Sfi till målgruppen som finns i anläggningsboende.

Samhällsorientering

Fakta

Kommunen ska erbjuda samhällsorientering till nyanlända som omfattas av lagen om etableringsinsatser samt vissa andra nyanlända²³. Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter att etableringsplanen upprättats. Samhällsorientering ska omfatta minst 60 timmar och normalt vara avslutad inom ett år från det att etableringsplanen upprättats²⁴.

✓ Rekommendationer

- Parterna bör samverka för att tydliggöra beho-

ven och förutsättningarna för samhällsorienteringen, till exempel koordinering av kursstarter, schemaläggning och behovet av anpassning till övriga aktiviteter i etableringsplanen.

- Rutiner för anmälan till och uppföljning av närvaron på samhällsorienteringen bör tas upp i överenskommelsen.

Aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbetslivet

Fakta

Utöver sfi och samhällsorientering ska en etableringsplan bestå av aktiviteter som kan underlätta och påskynda den nyanländes etablering²⁵.

De arbetsförberedande insatserna kan dels vara insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder via arbetsmarknadspolitiska program²⁶, dels insatser som ingår i Arbetsförmedlingens tjänster²⁷.

Insatserna kan också vara sådana som erbjuds av kommuner, landsting och idéburna organisationer såsom kommunal vuxenutbildning, hälsofrämjande och förebyggande aktiviteter, friskvårdsaktiviteter, sociala aktiviteter och föreningsaktiviteter. Arbetsförberedande insatser kan även vara medicinsk rehabilitering via hälso- och sjukvården eller social rehabilitering via kommunen. Lotsens arbete är ett annat exempel på en arbetsförberedande aktivitet.

✓ Rekommendationer

- Förutom sfi, samhällsorientering och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program, såsom till exempel praktik och instegsjobb bör parterna kartlägga och föra dialog om vilka ytterligare insatser som kan erbjudas individen (till exempel arbetsträning).
- Parterna bör diskutera vilka möjligheter det finns att utveckla insatser för individer och grupper med behov av särskilda aktiviteter, till exempel individer med nedsatt prestationsförmåga.
- Parterna bör ta upp hur förutsättningar för språkpraktik, arbetspraktik, instegsjobb och arbetsträning ser ut hos aktörerna själva och hos andra arbetsgivare i regionen. Parterna bör också verka för att sådana platser och anställningar kan komma till stånd.

Rehabilitering

Fakta

Individer som har en etableringsplan har vid behov rätt till såväl medicinsk, social som arbetslivsinriktad rehabilitering. Syftet är att öka individens prestations- eller arbetsförmåga²⁸.

Försäkringskassan har samordningsansvar för de insatser som behövs för rehabilitering av de personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom²⁹. Kommunen ansvarar för insatser av social karaktär³⁰. Arbetsförmedlingen ansvarar för arbetslivsinriktad rehabilitering i form av vägledande, utredande, rehabiliterande eller arbetsförberedande insatser³¹. Landstinget ska erbjuda medicinsk rehabilitering, habilitering och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning³².

✓ Rekommendationer

- Försäkringskassan, landstinget, kommunen och Arbetsförmedlingen bör samverka lokalt för att finna former för förbättrade rehabiliteringsinsatser för individen.
- Parterna bör komma överens om hur rehabiliteringsinsatser ska samordnas med övriga insatser i etableringsplanen.

Etableringslots

Fakta

Lotsen arbetar för den enskilde individen på Arbetsförmedlingens uppdrag. I lotsens uppdrag ingår även att ta initiativ för att utveckla individens etableringsplan. Vidare ska lotsen underlätta för de nyanlända att förstå och orientera sig i hur det svenska samhället fungerar. Lotsen ska också komplettera och förstärka det stöd som den nyanlände får till exempel via kommunen och Arbetsförmedlingen³³.

✓ Rekommendationer

- Parterna bör säkerställa att den nyanländes etablering fungerar snabbt och effektivt oavsett om individen har en lots eller inte. Lotsen bör ses som ett komplement till myndigheterna och inte som en ersättare.
- Arbetsförmedlingen bör ta initiativ till samverkansträffar mellan lotsar och andra lokala parter.

KAPITEL 3.

Försörjning

Bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande (LMA)

Fakta

Dagersättning enligt LMA betalas ut till individer som är inskrivna vid någon av Migrationsverkets mottagningsenheter. Det gäller både de som bor på anläggningsboende (ABO) och de som bor i eget boende (EBO) och som saknar egna medel. Individer som är inskrivna vid anläggningsboende har rätt till bistånd efter det att de har beviljats uppehållstillstånd om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun. Individer i eget boende har rätt till bistånd under en månad från den dag de har beviljats uppehållstillstånd³⁴.

Särskild dag ersättning lämnas normalt under högst 30 dagar till individer som deltar i aktivitet enligt en etableringsplan när de vistas på en mottagningsenhet hos Migrationsverket och rätten till bistånd enligt LMA har upphört³⁵.

De individer som fortfarande är inskrivna vid en mottagningsenhet när rätten till etableringsersättning upphör har återigen rätt till bistånd enligt LMA om de saknar egna medel.

Rekommendationer

Migrationsverkets mottagningsenheter och Arbetsförmedlingen bör diskutera former för hur individen kan få adekvat information om frågor som rör ersättningar från de båda myndigheterna.

Etableringsersättning, tilläggsförmåner och ersättning för resor

Fakta

Etableringsersättning

Etableringsersättningen är individuell och påverkas inte av inkomster som övriga i hushållet har. Den betalas ut i efterskott. Etableringsersättningen ska täcka skäligena levnadsomkostnader för den nyanlände³⁶. Arbetsförmedlingen beslutar om ersättningen och Försäkringskassan ansvarar

för utbetalningen. Etableringsersättning lämnas för deltagande i etableringsplan som motsvarar heltid, 75, 50 eller 25 procent. Ersättningen kan sänkas om individen inte deltar i insatser enligt etableringsplanen. Från 1 augusti 2014 gäller även att ersättningen kan sänkas om individen tackar nej till ett arbete om ”söka arbete” är en aktivitet i etableringsplanen. Vid sammanhängande sjukdom kan ersättningen betalas ut maximalt under 30 dagar³⁷. Arbetsförmedlingen ska meddela Migrationsverket när beslut fattas om etableringsersättning för de som är inskrivna vid en mottagningsenhet.

Tilläggsförmåner

En individ som har rätt till etableringsersättning kan också ha rätt till tilläggsförmånerna etableringstillägg eller bostadsersättning. Tilläggsförmånerna utbetalas i relation till etableringsplanens omfattning och de sätts ned om individen inte deltar i insatser enligt etableringsplanen. Försäkringskassan beslutar om och betalar ut tilläggsförmånerna. Under etableringssamtalet ska Arbetsförmedlingen informera individen om etableringsersättningen och tilläggsförmånerna samt vid behov bistå den enskilde att ansöka om dessa³⁸.

Ersättning för resor

Individer kan i vissa fall ha rätt till ersättning för resor. Arbetsförmedlingen lämnar ersättning för resa till etableringssamtal³⁹, etableringslots⁴⁰, svenska för invandrare (sfi), samhällsorientering och Arbetsförmedlingens programaktiviteter⁴¹. Reglerna om pendlingsavstånd tillämpas, vilket innebär att endast den del av kostnaden som överstiger priset för normal dagpendling på orten ersätts av Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen bedömer rätten till ersättning för resor och informerar om de ersättningar för resor som individen kan ha rätt till.

Månadsredovisning och frånvarorapportering

Fakta

Individer som har etableringsersättning ska varje månad lämna in en redovisning till Arbetsförmedlingen för att få sin ersättning och tilläggsförmåner utbetalda⁴². Redovisningen är en frånvarorapportering där individen och anordnarna avrapporterar eventuell frånvaro under månaden som gått.

Den som är anordnare av aktiviteter är skyldig att lämna uppgifter om frånvaro till Arbetsförmedlingen⁴³. Arbetsförmedlingen ska informera anordnare om detta krav.

Ekonomiskt bistånd

Fakta

Nyanlända har samma rätt som övriga invånare att söka ekonomiskt bistånd från kommunen. Rätten att söka utgår från vistelsebegreppet i socialtjänstlagen och bedöms individuellt⁴⁴.

Individen kan initialt ha ett behov av ekonomiskt bistånd från den tidpunkt då rätten till ersättning enligt LMA upphör fram till den första utbetalningen av full etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ("glappet").

Även i andra situationer kan behov av ekonomiskt bistånd uppstå.

✓ Rekommendationer

- Kommunen bör beskriva sina rutiner för Arbetsförmedlingen i de fall individer behöver

ekonomiskt bistånd i väntan på första utbetalning av etableringsersättning, eventuella tilläggsförmåner och socialförsäkringsförmåner ("glappet").

- För att den nyanlände ska få rätt information om de olika ersättningssystemen bör parterna bidra till att öka kunskapen hos medarbetarna i respektive organisation om villkoren för de olika ersättningarna.

Socialförsäkringsförmåner

Fakta

Försäkringskassan hanterar socialförsäkringsförmåner⁴⁵ såsom barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, underhållsstöd, vårdbidrag, handikappersättning, assistansersättning, äldre-försörjningsstöd, sjukpenning, aktivitetsersättning och sjukersättning.

Bedömningen om en person omfattas av socialförsäkringen sker genom en prövning av försäkrings tillhörighet hos Försäkringskassan.

Prövningen görs i samband med ansökan om en förmån.

✓ Rekommendationer

Försäkringskassan bör beskriva för parterna hur individen får kännedom om Försäkringskassans service och socialförsäkringsförmåner även i de fall Försäkringskassan inte är lokalt representerad.

KAPITEL 4.

Övrigt

Förskola, fritidshem och skola

Fakta

Kommunerna ska erbjuda förskola till barn från ett års ålder när föräldrar arbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt⁴⁶. Nyanlända barn har rätt till plats på förskola på samma villkor som övriga barn⁴⁷. Individer som deltar i etableringsinsatser är likställda med arbetande och studerande⁴⁸.

När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader⁴⁹. Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt för grundskola⁵⁰. Det är den kommun där eleven är folkbokförd som ansvarar för att eleven fullgör sin skolplikt.

✓ Rekommendationer

Kommunen bör beskriva för parterna hur anmälan till förskola, fritidshem och skola sker. Rutiner för anmälan till förskola, skola och fritidshem bör tas upp i överenskommelsen.

Nyanlända 18-19 åringar utan föräldrar i Sverige

Fakta

Rätten till etableringsplan gäller individer som har fyllt 20 år. Det finns dock ett undantag för ungdomar som saknar föräldrar i landet och som har fyllt 18 men inte 20 år innan datum för uppehållstillstånd. Dessa ungdomar har rätt att få en etableringsplan förutsatt att de inte studerar på gymnasiet⁵¹. Om ungdomen däremot väljer att studera på gymnasiet har han/hon inte rätt till en etableringsplan och därmed inte heller till etableringsersättning.

Det framgår av propositionen för etableringsuppdraget att syftet med den nedre åldersgränsen, 20 år, är att ungdomar ska ges möjlighet att

tillgodogöra sig en för framtiden viktig basutbildning inom gymnasieskolan⁵².

Kommuner kan söka ersättning hos Migrationsverket för försörjningsstöd som betalas ut till unga som har fyllt 18 men inte 21 år och som saknar föräldrar i landet samt går i gymnasieskola. En förutsättning är att försörjningsstödet har betalats ut enligt 4 kap 1 § i socialtjänstlagen⁵³ samt att uppehållstillstånd har beviljats efter att man har fyllt 18 men inte 20 år.

✓ Rekommendationer

Parterna bör diskutera hur ungdomen informeras så att valet mellan etableringsplan och gymnasieutbildning sker på ett genomtänkt sätt utifrån individens behov.

Föräldralediga

Fakta

Etableringsersättning får inte betalas ut för samma tid som individen uppbär föräldrapenning⁵⁴. Föräldraledighet på deltid kan kombineras med andra aktiviteter i en etableringsplan⁵⁵. Arbetsförmedlingen ska informera individen om att etableringsersättningen alltid kommer minskas i de fall individen haft föräldrapenning på grund- eller lägstanivå för del av samma dag som individen haft aktiviteter i sin etableringsplan. Föräldraledighet på heltid, som överstiger en tid av 30 dagar är överhoppningsbar tid i etableringsplanen, maximalt 12 månader.

Föräldraledighet på deltid 25 %, är överhoppningsbar tid i etableringsplanen maximalt 8 månader. (Gäller från 1 aug-14)

✓ Rekommendationer

Parterna bör samverka kring att skapa likvärdiga möjligheter för båda föräldrarna att delta i etableringsinsatser kombinerat med föräldraledighet.

Socialt stöd

Definition och överväganden

Med socialt stöd menas exempelvis vissa frågor som rör försörjning, barnomsorg, bosättning, vård och hjälp med att förstå innebörden av olika besked som målgruppen har mottagit från myndigheter och kommuner. Eftersom individers behov av stöd varierar är det inte möjligt för myndigheterna och SKL att i detalj ge en vägledning i hur aktörerna lokalt ska hantera varje situation som kan uppstå.

✓ Rekommendationer

- Parterna lokalt bör identifiera och komma överens om hur stöd kan ges i de frågor som kan uppkomma under definitionen socialt stöd och som inte regleras i lagar, förordningar, propositioner och styrande dokument. Det kan till exempel handla om frågor som rör kontakt med sjukvården, posthantering, familjeåterförening med mera. Parterna bör hitta former för dialog och samverkan med idéburna organisationer som arbetar med, eller skulle kunna bistå med socialt stöd till målgruppen.

Insatser efter slutförd etableringsperiod

Fakta

Rätten till etableringsplan upphör normalt efter 24 månader.

Den nyanlände har efter etableringsplanens slut rätt att vara inskriven som arbetsökande på Arbetsförmedlingen och ta del av generella insatser. De personer som lämnar etableringsuppdraget och ännu inte har etablerats på arbetsmarknaden kommer, förutsatt att de uppfyller villkoren, att skrivas in i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar.

Enligt skollagen kan individen ha rätt att fortsätta läsa sfi efter slutförd etableringsperiod om individen saknar grundläggande kunskaper i svenska språket⁵⁶. Rätten att läsa kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå samt särskild utbildning för vuxna är reglerad på samma sätt för nyanlända som för övriga invånare⁵⁷.

✓ Rekommendationer

Parterna bör komma överens om rutiner för information till individer som har behov av fortsatta insatser från Arbetsförmedlingen eller kommunen efter etableringsperioden. Det kan exempelvis handla om behov av vad som gäller vid ansökan och prövning av försörjningsstöd, information om fortsatta insatser från Arbetsförmedlingen liksom studier inom vuxenutbildning efter etableringsperioden.

Bilaga

Exempel på hur en lokal överenskommelse kan utformas utifrån rubrikerna i metodstödet.

Överenskommelse kring samverkan

Mellan parterna myndigheten/erna och x kommun tecknas följande överenskommelse om att samverka kring nyanländas etablering. Överenskommelsen träder i kraft den x-x-201x och gäller till x-x201x.

Syfte och mål för samarbetet

En lokal överenskommelse är ett strategiskt dokument som ska tydliggöra uppdrag, ansvarsfördelning, roller och rutiner mellan Arbetsförmedlingen och kommuner samt andra myndigheter och organisationer såsom landsting/regioner, Försäkringskassan, Migrationsverket, och i förekommande fall idéburna organisationer samt näringslivet. Den lokala överenskommelsen ska utveckla och bidra till en gemensam behovsbild och gemensam målsättning gällande insatser för att nå uppsatta mål.

Avgränsningar

Den lokala överenskommelsen är avgränsad till att gälla nyanlända som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Dock kan en lokal överenskommelse också omfatta andra nyanlända än de som omfattas av lagen om etableringsinsatser. Det står lokala parter fritt att utöka omfattningen av överenskommelsen till andra grupper av nyanlända, såsom andra anhöriga, barn och äldre.

Parternas åtagande/roll

Beskriv vad varje part ansvarar för och vad som ingår i överenskommelsen, med utgångspunkt i nedanstående kapitel.

Kapitel 1.

Mottagning med respektive delområden

- Asyltid

- Etableringssamtal och upprättande av etableringsplan
- Folkbokföring, id-kort och bankkonto
- Uppehållstillståndskort
- Bosättning och andra bostadsfrågor
- Praktisk hjälp vid bosättning
- Hemutrustningslån
- Hälsoundersökningar

Kapitel 2.

Etableringsaktiviteter med respektive delområden

- Etableringsplan
- Utbildning i svenska för invandrare (sfi)
- Samhällsorientering
- Aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbetslivet
- Rehabilitering
- Etableringslots

Kapitel 3.

Försörjning med respektive delområden

- Bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande (LMA), etableringsersättning, tilläggsförmåner och ersättning för resor
- Månadsredovisning och frånvarorapportering
- Ekonomiskt bistånd
- Socialförsäkringsförmåner

Kapitel 4.

Övrigt med respektive delområden:

- Förskola och skola
- Nyanlända 18–19 åringar utan föräldrar i Sverige
- Föräldralediga
- Socialt stöd
- Insatser efter slutförd etableringsperiod

Referensförteckning

- ¹ Protokoll vid regeringssammanträde 2010-04-14 (I)2009/2235/UF)
- ² Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrares arbetsmarknads-etablering – egenansvar med professionellt stöd sid 55-56
- ³ 4 § Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
- ⁴ Förordning (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare
- ⁵ 22 kap. 4 § Utlänningsförordningen (2006:97) samt Migrationsverkets Föreskrifter (MIGRFS 06/2011) om uppehållstillstånds kort.
- ⁶ Folkbokföringslagen (1991:481)
- ⁷ 6 § Förordningen (2010:408) om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare.
- ⁸ Ibid, § 7
- ⁹ 1 § Lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.
- ¹⁰ Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrares arbetsmarknads-etablering – egenansvar med professionellt stöd sid. 54.
- ¹¹ Ibid.
- ¹² Förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar.
- ¹³ 7 § Lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. samt Socialstyrelsens Föreskrifter (SOSFS 2011:11) och allmänna råd om hälsoundersökning av asylsökande m.fl.
- ¹⁴ Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt Förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.
- ¹⁵ 27 § Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.
- ¹⁶ 22 kap 13 § Skollagen (2010:800) anger att individen måste vara bosatt i landet och med det avses enligt 29 kap 2 § att individen är folkbokförd.
- ¹⁷ 22 kap 11 § Skollagen (2010:800).
- ¹⁸ Ibid
- ¹⁹ 22 kap 12 § Skollagen (2010:800).
- ²⁰ Ibid, § 7
- ²¹ 2 kap 25 § Förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.
- ²² 22 kap 10 § Skollagen (2010:800).
- ²³ Lag (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.
- ²⁴ Förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.
- ²⁵ 7 § Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.
- ²⁶ Förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program samt Förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.
- ²⁷ Söka arbete, förbättra ditt arbetssökande, vägledning till arbete, utbildning till arbete, klargöra dina arbetsförutsättningar, anpassa din arbetssituation samt arbetsförberedande insatser.
- ²⁸ Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrares arbetsmarknads-etablering – egenansvar med professionellt stöd sid. 65.
- ²⁹ 30 kap 8-11 §§ Socialförsäkringsbalken (2010:110).
- ³⁰ (SOL) 2:a kap §1
- ³¹ Förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, Förordningen (2000:630) om särskilda insatser.
- ³² Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

³³ Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknads-etablering – egenansvar med professionellt stöd sid. 75ff.

³⁴ § Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. 16

³⁵ Förordningen (2010:1345) om särskild dagernsättning till vissa nyanlända invandrare som vistas vid mottagningsenhet samt Migrationsverkets Föreskrifter (MIGRFS 07/2012) om särskild dagernsättning till vissa nyanlända invandrare som vistas vid mottagningsenhet.

³⁶ Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknads-etablering – egenansvar med professionellt stöd sid 103.

³⁷ Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

³⁸ Ibid.

³⁹ Arbetsförmedlingens interna instruktion (Arbetsförmedlingen II 8/2011).

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Arbetsförmedlingen samt Förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

⁴² Arbetsförmedlingens föreskrifter (AFFS 2010:3) om etableringsersättning.

⁴³ 16 § Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt 3 kap 10 § Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

⁴⁴ 42 4 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453).

⁴⁵ Socialförsäkringsbalken (2010:110).

⁴⁶ 8 kap 5 § Skollagen (2010:800).

⁴⁷ 2 kap 2 § Kommunallagen (1991:900).

⁴⁸ SFI-studerande faller under huvudregeln i 8 kap. 5 § skollagen. Se även Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet sid 348.

⁴⁹ 8 kap 14§ Skollagen (2010:800).

⁵⁰ 7 kap 2 § Skollagen (2010:800).

⁵¹ 2 § Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁵² Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrades arbetsmarknads-etablering – egenansvar med professionellt stöd sid 45.

⁵³ 20 § Förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utläningar.

⁵⁴ 2 kap 4 § Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

⁵⁵ 5 § Förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

⁵⁶ 22 kap 13 § Skollagen (2010:800).

⁵⁷ Ibid, kap 20-21. 17

Metodstöd

Metodstödet ska vägleda de lokala parterna i arbetet med att ta fram lokala överenskommelser. Metodstödet tar upp områden som samverkande parter bör beakta vid upprättandet av en överenskommelse.